

The efficacy of storytelling on school phobia and separation anxiety

Akram Malekzadeh¹

1. Assistant Professor, Department of Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran. E-mail: akrammalekzadeh@pnu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 21 July 2023

Received in revised form

19 August 2023

Accepted 23 September

2023

Published Online 21 June

2024

Keywords:

storytelling,
school phobia,
separation anxiety

ABSTRACT

Background: Addressing the challenges within the educational system during the early years of schooling stands as a crucial focus for researchers. Despite the necessity of exploring school-related fears and their influencing factors, there remains a scarcity of research in this domain.

Aims: The purpose of this research was to investigate the efficacy of storytelling on school phobia and separation anxiety among students in the first- grade of elementary school in Shiraz.

Methods: The present research employed a semi-experimental pre-test-post-test design with a control group. The study population consisted of all first-grade elementary students in Shiraz during the academic year 2022-2023. Thirty eligible students were randomly assigned to either a control group or an experimental group. After confirming the absence of significant differences between the control and experimental groups, a storytelling intervention program was implemented for the experimental group, utilizing a collection of books by Parirukh and Majid (2015) along with other educational materials. No intervention program was provided to the control group. The Anxiety-Related Disorders Questionnaire developed by Bimamar (1999) was used to measure two subscales: school phobia and separation anxiety, both administered before and after the intervention. Data analysis was conducted using analysis of covariance (ANCOVA) in SPSS version 25.

Results: The results of the covariance analysis revealed a significant difference in the mean scores of school phobia and separation anxiety between the pre-test, post-test, and follow-up assessments ($p < 0.05$) for the experimental group. Specifically, the scores in the experimental group decreased significantly at the post-test and follow-up stages. In contrast, there was no significant change observed in the scores of the control group across these assessments.

Conclusion: The findings of the present study demonstrate that storytelling is effective in reducing separation anxiety and fear of school among students. Avoiding school can lead to serious consequences, including harm and social deviance. Students who skip school may be more susceptible to delinquent behaviors and jeopardize their future careers. Storytelling emerges as an accessible and effective intervention to alleviate children's fears and anxieties related to school. Moreover, parents can be trained in storytelling techniques to motivate their children to attend school and engage positively in the educational environment.

Citation: Malekzadeh, A. (2024). The efficacy of storytelling on school phobia and separation anxiety. *Journal of Psychological Science*, 23(136), 821-835. [10.52547/JPS.23.136.821](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.821)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 136, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.136.821](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.821)

✉ **Corresponding Author:** Akram Malekzadeh, Assistant Professor, Department of Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran.

E-mail: akrammalekzadeh@pnu.ac.ir, Tel: (+98) 9173957664

Extended Abstract

Introduction

The early school years are recognized as a crucial period. If a child's relationship with the school system is positive, they can thrive in the educational environment (Sony, 2020). One significant issue that can contribute to negative interactions among students is school-related fear (Hamid, 2016). Research indicates that children experiencing school phobia often struggle with separation anxiety (Lechnell et al., 2004; Takhti et al., 2019). The factors contributing to school phobia are diverse and multifaceted, often rooted in the emotional attachment and overprotectiveness between parents and children (Lechnell et al., 2004; Johansson et al., 1971). School phobia is a prevalent issue in today's society, underscoring the importance of identifying effective interventions focused on prevention and treatment. Effective interventions can aid in quickly adapting children to school settings (Angel, 2016). Art therapy emerges as one of the most effective methods to assist children with anxiety disorders (Gavel-Mirocha (2018); Mark (2004); Torska (2007)). Art psychotherapy involves supervised activities such as storytelling and filmmaking, with the type and form of art tailored by the psychotherapist to suit each patient's needs (Gavel, 2018). Given that effective communication with children necessitates specialized skills, therapists often leverage storytelling, a form of art therapy, to engage with children (Lopes et al., 2014). The impact of storytelling on children's anxiety and behavioral disorders has been corroborated in numerous studies, including Schweitzer et al. (2014); Silverman (2004); and Hadian Najafabadi (2011). Notably, there is a lack of research on the effect of storytelling on school phobia and separation anxiety in Iran, highlighting the necessity of conducting such research. It is also crucial to focus on first-grade students in addressing school-related disorders, as this age group often experiences peak incidences of school phobia (Blog, 2018). This consideration is central to the present research. Based on the foregoing, the primary question in the current research is whether storytelling can reduce separation anxiety and school

phobia among first-grade elementary school students in Shiraz.

Method

The current research employed a semi-experimental design utilizing a pre-test-post-test approach with a control group, motivated by practical objectives and a specific data collection method. The study targeted all primary school students in Shiraz as the statistical population. Initially, convenience sampling was employed to select 30 students recommended by their teachers or parents for psychological and counseling services. The intervention involved presenting storytelling sessions to the experimental group over the course of one month, comprising two sessions per week, each lasting 45 minutes, resulting in a total of 10 sessions. The initial session focused on establishing communication and capturing the children's attention. Storytelling utilized the collection of Parirukh and Magdi books, which are endorsed by various authors and researchers for their perceived effectiveness in addressing childhood anxiety and fear (Saatchi et al., 2010). Additionally, illustrated stories were employed, featuring pictures and positive narratives related to the school environment, aimed at familiarizing children with school characteristics and settings.

Results

The present study investigated the research hypothesis concerning the effectiveness of storytelling on school phobia and separation anxiety among first-grade elementary school students in Shiraz City. Data analysis included descriptive and inferential components. The mean and standard deviation of scores from 30 participants assigned to experimental and control groups were examined. Results indicated no significant difference in mean scores between the two groups during the pre-test phase. To further confirm this finding, a t-test was conducted. Specifically, there was no significant difference in mean school phobia scores between the control and experimental groups during the pre-test stage ($t = 3.44, p = 0.74$).

Table 1. Mean and standard deviation of research variable scores

Variable	Group	Average	Standard deviation
school phobia (pre-test)	Control	13.06	1.79
	examination	13.37	2.71
separation anxiety (pre-test)	Control	10.46	1.57
	examination	9.26	1.18
school phobia (post-test)	Control	13.53	1.31
	examination	10.86	1.21
separation anxiety (post-test)	Control	9.80	1.01
	examination	7.20	1.61
school phobia (follow-up)	Control	13.26	1.86
	examination	9.96	1.07
separation anxiety (follow-up)	Control	11.21	2.33
	Examination	9.55	1.41

Furthermore, the t-test analysis revealed no significant difference between the control and experimental groups regarding separation anxiety ($t=1.33$, $p=0.24$). However, significant differences were observed between the average scores of the experimental and control groups during the post-test and follow-up stages, with scores decreasing in the experimental group during these phases.

Analysis of covariance (ANCOVA) was employed to analyze the obtained data and assess the research hypotheses, specifically examining differences in means between the control and experimental groups. The detailed results of this analysis are presented in Tables 2 and 3.

Table 2. One-way analysis of covariance test to investigate the effect of storytelling training on separation anxiety

Variable	Effect	Df	MSS	F	SS	Effect Size
separation anxiety (pre-test)	pre-test	1	10.800	5.53	10.800	0.29
	Group	28	10.800	5.53	10.800	
	Error	28	1.95		54.667	
5 separation anxiety (follow-up)	Follow up	1	11.21	4.78	11.21	0.25
	Group	28	11.21	4.78	11.21	
	Error				47.29	

According to the results shown in Table 3, with the pre-test control, there is a significant difference between the children of the experimental and control groups in terms of separation anxiety. In fact, the confirmation of this hypothesis means the

effectiveness of story therapy on separation anxiety. The effect size for separation anxiety in the pre-test stage was 0.29. Also, the effect of storytelling on separation anxiety was still effective and significant in the follow-up phase, and the effect size is 0.25.

Table 3. One-way analysis of covariance test to investigate the effect of storytelling on school phobia

Variable	Effect	Df	MSS	F	SS	P	Effect Size
school phobia (pre-test)	school phobia (pre-test)	1	55.69	6.38	65.69	0.00	0.19
	Group	1	17.73	24.08	17.67	0.00	
	Error	27			0.734		
school phobia (follow-up)	Follow up	1	72.51	5.79	75.51	0.00	0.16
	Group	1		20.81	21.12	0.00	0.16
	Error	27			1.44		

Based on the results presented in the table comparing pre-test scores between the experimental and control groups, a significant difference was found in terms of school phobia ($p<0.01$), thus confirming the research hypothesis. This confirmation implies the effectiveness of storytelling therapy in reducing

school phobia, with an effect size of 0.19. Additionally, the effect of storytelling on school phobia was still significant and effective during the follow-up phase, with an effect size of 0.16.

Conclusion

This study aimed to assess the effectiveness of storytelling in alleviating separation anxiety and school phobia. The findings revealed that storytelling can indeed reduce these anxieties. Specifically, the study demonstrated that storytelling effectively reduces separation anxiety among first-grade students, corroborating previous research (Yati, 2017; Schweitzer et al., 2014; El-Nagger et al., 2017; Sekhavatpour et al., 2017). Storytelling also influences children's perceptions of their environment, particularly their attitudes towards the school environment, where teachers play a pivotal role. Additionally, storytelling helps children bridge their internal and external realities, facilitating better adaptation and coping with their surroundings. Moreover, the study found that storytelling contributes to a reduction in the fear of school, consistent with previous research (Schweitzer et al., 2014; Elgar et al., 2003; Dewi et al., 2021; Hadian Najafabad). Storytelling guides children's emotions and exposes them to situations they fear, offering a pathway to confront and overcome fears related to new environments, strangers, and unfamiliar scenarios.

Psychologists suggest that storytelling enables children to confront real-life events, fostering a deeper understanding of their emotions and how protagonists in stories handle crises, which can effectively manage children's fears. By engaging with stories, children immerse themselves in the role of protagonists, addressing personal conflicts and learning from solutions proposed within narratives.

Story therapy is viewed as a method for reconstructing life narratives, often utilizing carefully chosen myths or legendary figures to assist in therapy, particularly with challenging cases. The therapeutic effect of storytelling lies in creating a safe space for individuals to manage anxiety creatively.

Despite its contributions, the study has limitations, notably the sample being limited to first-grade

elementary students, which warrants caution in generalizing the findings. Moving forward, it is recommended that counselors and specialists incorporate story therapy techniques into children's psychotherapy sessions, as these techniques can positively influence problem-solving and alleviate fears and anxieties. Furthermore, teaching story therapy to parents as homework assignments can aid in addressing children's issues and fostering new skills.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: In order to maintain ethical principles in this research, the informed consent form filled out by the parents of the students was explained to the parents that the information of their children will remain completely confidential.

Funding: This research was done without financial support.

Authors' contribution: This article is the result of the consultation sessions of the author of the article and no one has participated in the implementation or writing stage.

Conflict of interest: The author also declares that there is no conflict of interest in the results of this research.

Acknowledgments: We would like to express our gratitude to the students and parents who participated in this research.

اثربخشی قصه‌گویی بر مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی

اکرم ملک‌زاده^۱

۱. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۳۰

بازنگری: ۱۴۰۲/۰۵/۲۸

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۱

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

کلیدواژه‌ها:

قصه‌گویی،

مدرسه‌هراسی،

اضطراب جدایی

زمینه: حل مشکلات مرتبط با سیستم آموزشی در سال‌های ابتدایی شروع مدرسه یکی از محورهای مهم مطرح شده توسط پژوهشگران است؛ مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی در این دوران یکی از مشکلات رایج میان دانش‌آموزان شناخته شده است و بررسی ادبیات نشان می‌دهد قصه‌گویی یکی از راهبردهای پرستفاده توسط مربیان و معلمان است که اثرات مثبتی روی آموزش دارد؛ علی‌رغم اهمیت ترس از مدرسه و عوامل مؤثر بر آن، پژوهشی به بررسی اثر قصه‌گویی بر مدرسه‌هراسی نپرداخته است.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی قصه‌گویی بر مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی شهر شیراز انجام شد.

روش: پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی، از نوع طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی شهر شیراز که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ مشغول به تحصیل بودند. بدین منظور ۳۰ نفر دانش‌آموز که واجد شرایط شرکت در پژوهش بودند، انتخاب شده و بطور تصادفی در دو گروه گواه و آزمایش قرار داده شدند. بعد از بررسی عدم تفاوت معنادار بین گروه گواه و آزمایش، به گروه آزمایش برنامه قصه‌گویی که شامل مجموعه کتب پریخ و مجد (۱۳۸۸) و کتاب‌های مرتبط با سیستم آموزشی بود ارائه گردید و به گروه دیگر برنامه خاصی ارائه نشد. قبل و بعد از مداخله دو خرده‌مقیاس مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی مربوط به پرسشنامه تشخیص اختلالات مرتبط با اضطراب بیهمار (۱۹۹۹) ارائه گردید. برای تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل کواریانس در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون و پیگیری مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$) به این معنا که گروه نمره‌های گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون و پیگیری بطور معناداری کاهش یافته اما در نمره‌های گروه گواه تغییر معناداری ایجاد نشده است.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد قصه‌گویی می‌تواند سبب کاهش اضطراب جدایی دانش‌آموز و کاهش مدرسه‌هراسی شود. از آنجا که یکی از عواقب جبران‌ناپذیر مدرسه‌گریزی، آسیب‌ها و انحراف‌ها اجتماعی است و به نظر می‌رسد دانش‌آموزان مدرسه‌گریز بیشتر احتمال دارد جذب گروه بزهکار شوند و از طرف دیگر دانش‌آموزان مدرسه‌گریز آینده شغلی‌شان به خطر می‌افتد ضروری است از روش قصه‌درمانی که یک روش در دسترس و در عین حال مؤثر برای کاهش ترس و اضطراب کودکان در مدارس و مراکز مشاوره می‌باشد، استفاده شود. همچنین این روش را می‌توان به والدین آموزش داد تا فرزندان‌شان را با مدرسه و محیط آموزشی آشنا کرده و اشتیاق لازم را در آنان ایجاد نمایند.

استناد: ملک‌زاده، اکرم (۱۴۰۳). اثربخشی قصه‌گویی بر مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۸۲۱-۸۳۵.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.136.821](https://doi.org/10.52547/JPS.23.136.821)

© نویسنده‌گان.

✉ نویسنده مسئول: اکرم ملک‌زاده، استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران. رایانامه: akrammalekzadeh@pnu.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۷۳۹۵۷۶۶۴

مقدمه

سال‌های اولیه دوره دبستان به عنوان دوران مهمی قلمداد می‌شود که اگر روابط کودکان با سیستم مدرسه به خوبی پیش برود، کودک می‌تواند احساس خوبی نسبت به محیط آموزشی داشته باشد (سونی، ۲۰۲۰). یکی از مشکلاتی که می‌تواند منجر به بروز ارتباط منفی در دانش‌آموز شود ترس از مدرسه است (حامد، ۲۰۲۰). دانش‌آموزان مبتلا به مدرسه‌هراسی^۱، وقتی که به مدرسه رفتن، فکر می‌کنند پریشانی عاطفی شدیدی را تجربه می‌نمایند. بسیاری از آن‌ها به سادگی از دور بودن از خانه می‌ترسند و زمانی که از والدین و یا محیط خانه دور هستند سطوح بالایی از اضطراب را تجربه می‌کنند. فویبای مدرسه یا امتناع از رفتن به مدرسه، مجموعه‌ای از شرایط است که هنوز به اندازه کافی درک نشده است. لازم به ذکر است بی‌میلی برای رفتن به مدرسه با مدرسه‌هراسی متفاوت است (پاتل، ۲۰۱۹). هرسو، هراس از مدرسه را "غیرقابل درک برای والدین و مدرسه" توصیف کرد و به این موضوع اشاره کرد که امتناع از مدرسه به طور قابل توجهی با فرار از مدرسه متفاوت است، زیرا بخشی از یک روان‌رنجور یا اضطراب است. مطالعات نشان داده است کودکانی که از فویبای مدرسه رنج می‌برند، در واقع از اضطراب جدایی رنج می‌برند (لاکنل و همکاران، ۲۰۰۴). اضطراب جدایی در سالهای ابتدایی زندگی که اهمیت آن بر تحول روانشناختی کودک، بر کسی پوشیده نیست ایجاد می‌شود (تختی و همکاران، ۱۳۹۹). نظریه پردازان روان‌پویایی اولیه معتقد بودند، این دسته کودکان، ترس‌های واقعی و خیالی در مورد جنبه‌های مختلفی از زندگی و مدرسه دارند در نتیجه مدارس را نمی‌توان از برخی مسئولیت‌ها برای ایجاد برخی از مشکلات و ترس‌ها مبرا دانست (لاکنل و همکاران، ۲۰۰۴). ترس از مدرسه منجر به واکنش‌های کودک به شکل اضطراب ناشی از جدایی و از طرفی احساس ناکافی در خصوص امن بودن محیط، بر میزان تجربه اضطراب کودک می‌تواند اثر گذار باشد (یاتی، ۲۰۱۷). پیستیکا و همکاران (۲۰۲۰) معتقدند دانش‌آموزانی که هراس از مدرسه دارند دائماً درخواست می‌کنند در خانه بمانند و نسبت به دانش‌آموزانی که ترس از مدرسه ندارند و این درخواست را مطرح نمی‌کنند به طور قابل توجهی سطح اضطراب جدایی بالاتری دارند.

عواملی که منجر به مدرسه‌هراسی می‌شود متعدد و متفاوت است؛ پیوند عاطفی بین والدین و فرزند که اساس آن، در دل‌بستگی و محافظت بیش از حد نهفته است یکی از عوامل مطرح شده می‌باشد. دیگری تأکید بر نقش مدرسه و معلم است که کودک در محیطی ناامید کننده قرار می‌گیرد و احساس می‌کند مدرسه و معلم توانایی انسجام دادن به محیط را ندارند؛ این موارد منجر به برانگیخته شدن خشم و انزجار کودک می‌شود. ترس و اضطراب، به عنوان مکانیزمی در برابر این خشم و احساس منفی، خود را نشان می‌دهد. به دنبال این مسائل کودک اغلب شکایت‌های مبهم از مدرسه دارد یا عدم تمایل به حضور در مدرسه را نشان می‌دهد (لاکنل و همکاران، ۲۰۰۴؛ جوهانسون و همکاران، ۱۹۷۱). حتی مشاهده شده بسیاری از کودکان مدرسه‌هراس، اصرار دارند که می‌خواهند به مدرسه بروند و برای این کار آماده هستند، اما نمی‌توانند اضطراب خود را مدیریت کنند. اضطراب اغلب خود را با علائم جسمی و غیر جسمی نشان می‌دهد علائم جسمی شامل سردرد، معده درد، حالت تهوع، سرگیجه، تب و علائم غیر جسمی مانند کج خلقی که منجر به احساس بی‌حالی و افسردگی در کودکان می‌شود تعداد کمی به رفتارهای مخرب یا تهاجمی روی آورند، حتی عده کمی وقتی برای رفتن به مدرسه به آنها فشار وارد می‌شود تهدید به خودکشی می‌کنند (برگ و همکاران، ۱۹۶۹؛ کروورول و مارو، ۲۰۰۶). فویبای مدرسه به عنوان مشکلی شناخته می‌شود که جامعه‌امروزی بطور مکرر با آن روبروست و آن مشکلی است که متخصصان سیاست آموزشی و اجتماعی بطور روز افزون به آن توجه می‌کنند. اما آنچه حائز اهمیت است شناسایی مداخله‌های کارآمدست که بتواند بر پیشگیری و درمان این مشکل، متمرکز شود. به نظر می‌رسد با مداخله مؤثر می‌توان به مدارس کمک کرد تا کودکان را به سرعت با شرایط سازگار کنند (آنگل، ۲۰۱۶). توجه به هراس از مدرسه از این نظر مهم است که کودک نیازمند سازگاری با موقعیت جدید است و موفقیت در این تعامل می‌تواند بر فرایند موفقیت اجتماعی بعدی او مؤثر باشد (کارامان، ۲۰۲۲). همچنین فویبای مدرسه باعث ایجاد اضطراب شدید در فرد می‌شود که می‌تواند پیش در آمد اصلی مشکلات روانپزشکی در بزرگسالی شود (بلگ، ۲۰۱۸؛ کارور و مارو، ۲۰۰۶). این نوع فویبیا به عنوان یک مشکل سلامتی مطرح شده است (هارمیاردلا و همکاران، ۲۰۱۹) همچنین با توجه به غیبت‌های مکرر می‌تواند

1. School Phobia

است را به عنوان راهی برای تعامل با کودکان در نظر بگیرند (لوپس و همکاران، ۲۰۱۴) و از طرفی محدودیت‌های زبانی و عدم همکاری کودکان در فعالیت‌های مربوط به روان‌درمانی منجر به استفاده روز افزون از قصه‌گویی برای مداخله و درمان اختلالات روانی و رفتاری شود (رودلف لیندا و تامسون پالز، ۱۳۸۸). ریچارد گاردنر (۱۹۷۱) اولین بار فن قصه‌گویی را برای روان‌درمانی کودکان استفاده کرد و پس از آن علاقه زیادی بین روان‌درمانگران و پژوهشگران برای استفاده از قصه‌گویی در خصوص درمان مشکلات کودکان بوجود آمد (بالوی ۲۰۰۶).

داستان‌ها و قصه‌ها یک آغاز، میانه و پایان دارند، ساختاری که به عنوان «قوس روایت» نیز شناخته می‌شود. پیچش‌ها و چرخش‌های غیرمنتظره و توجه خواننده و شنونده را حفظ می‌کند و راه حل ارائه می‌دهد (استور، ۲۰۱۹). و به عنوان تکنیک‌هایی در نظر گرفته شود که می‌تواند احساسات کودک را هدایت کند. می‌توان بوسیله قصه‌گویی به کودکان آموخت زمانیکه با احساسات منفی زندگی می‌کنند، چگونه احساسات مثبت را تجربه نمایند (واینه و همکاران، ۲۰۰۱). از طریق قصه‌گویی و داستان‌سرایی می‌توان تغییر احساسات و عواطف را آموزش داد و نقش‌های مختلف را در زندگی تجربه کرد (یاتی، ۲۰۱۷؛ فورلانگر، ۲۰۱۶) و از طرفی راه‌حل‌هایی را ارائه داد که در عین حال که شکفت انگیز است؛ در دنیای واقعی قابل انجام باشد (استیوچترز و همکاران، ۲۰۱۴). همانطور که فورلانگر (۲۰۱۶) در یک مطالعه بر روی کودکان پایه اول ابتدایی که در بیمارستان بود بستری بودند و جدایی از والدین خود بخود بوجود آمده بود انجام داد و نتایج نشان داد قصه‌درمانی می‌تواند سطح اضطراب جدایی را کاهش دهد. پس می‌توان با اصلاح درک فرد از ارتباط و تعامل به سمت تحول در نوع دیدگاه ناشی از دل‌بستگی دوران کودکی حرکت کرد (توکلی و همکاران، ۲۰۲۳). در پژوهش سیان و همکاران (۲۰۲۱) پس از تشخیص انواع اضطراب از جمله مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی، هنر درمانی را به عنوان یکی از روش‌های مفید و مؤثر در کاهش اضطراب معرفی کردند. در تحقیق دیگری که توسط گاول (۲۰۱۸) انجام شد و نتایج نشان داد که استفاده از قصه‌گویی و داستان‌سرایی می‌تواند جهت مدیریت ترس و اضطراب و نگرانی‌ها مؤثر واقع شود. با توجه به نقش پررنگ قصه‌گویی در درمان اختلالات کودکان، و از طرفی پژوهشی در حوزه تأثیر قصه‌گویی بر مدرسه‌هراسی و اضطراب جدایی در ایران انجام نشده است؛ لذا

بر مهارت‌های اجتماعی مؤثر باشد و منجر به افت تحصیلی شود (سایه‌هایگرم و همکاران، ۲۰۲۴) ترس از مدرسه باعث می‌شود کودکان خردسال تغییرات عاطفی ناشی از موقعیت‌های مدرسه یا خانواده را تجربه کنند، که باعث ایجاد احساسات منفی می‌گردد. امروزه فویبای مدرسه یک اختلال اضطرابی مطرح می‌شود که چالش‌های متعدد را به دنبال دارد و لذا نیازمند ارائه راه حل می‌باشد. از آنجا که فویبا شامل احساسات و رفتار نسبت به موقعیتی است که در واقعیت ترسناک نیست، بنابراین درک و کمک به کودکان بسیار مهم است، بنابراین ضروری است بالاخص در دوره انتقال کودک به مدرسه به آنان کمک کرد تا احساسات خود و اطرافیانتان را درک کنند و بتوانید با تغییرات سازگار شوند (سوکاتین و همکاران، ۲۰۲۰).

از بین بردن فویبای مدرسه چندان آسان نیست و با توجه به تأثیرگذاری بر رشد عاطفی باید آن را شناسایی و برای مقابله با آن تلاش کرد (کاماران، ۲۰۲۲). یکی از مؤثرترین روش‌های کمک به کودکان مبتلا به اختلالات اضطرابی، استفاده از هنر درمانی است. امروزه اهمیت هنر در فعالیت‌های درمانی، تشخیصی یا آموزشی بیش از پیش مورد تأکید قرار گرفته است و درمان از طریق هنر مورد توجه می‌باشد. می‌توان هنر درمانی را فعالیت خاصی در نظر گرفت که معطوف به افراد و محیطی است که او در آن فعالیت می‌کند و برای بازیابی یا ارتقای سلامتی تلاش می‌کند و هدف اصلی آن بهبود کیفیت زندگی است که می‌تواند منجر به تغییرات مثبت در رفتار و نگرش کودک شود که اختلالات اضطرابی نشان می‌دهد (گاول-میروجا، ۲۰۱۸؛ مارک، ۲۰۰۴؛ تورسکا، ۲۰۰۷). تأثیر روان‌درمانی از طریق هنر می‌تواند دو گونه باشد، یکی مبتنی بر خلق اثر هنری است مانند هنرهای تجسمی (مجسمه‌سازی، بافندگی) و دیگری مستلزم فعالیت تحت نظارت روان‌درمانگر است مانند قصه‌گویی و فیلم؛ که روان‌درمانگر در مورد نوع و شکل هنر در رابطه با یک بیمار خاص تصمیم می‌گیرد. بدیهی است که این روش نمی‌تواند یک اثر هنری تصادفی باشد، زیرا هدفی که باید به آن رسید همیشه در نظر گرفته می‌شود. درمانگر باید بیمار را به درستی هدایت کند که این کار با بحث و توضیح معنای اثر هنری منتخب انجام می‌شود (گاول، ۲۰۱۸).

باتوجه به اینکه ارتباط برقرار کردن با دنیای کودکان نیاز به مهارت خاصی دارد درمانگران همواره می‌توانند قصه‌گویی که یکی از انواع هنر درمانی

و هراس از محیط آموزشی بود. معیارهای ورود و خروج توسط مشاور در یک مصاحبه تشخیصی بررسی و افرادی که دارای معیارهای مورد نظر بودند برای شرکت در پژوهش انتخاب شدند بعد از بررسی عدم تفاوت معنادار بین گروه گواه و آزمایش، به گروه آزمایش برنامه قصه گویی ارائه گردید و گروه دیگر در صف انتظار برای دریافت خدمات مشاوره ای بعد از اتمام پژوهش قرار گرفتند و برنامه خاصی دریافت نکردند. قبل و بعد از مداخله دو خرده مقیاس مدرسه هراسی و اضطراب جدایی پرسشنامه تشخیص اختلالات مرتبط با اضطراب بيمهار (۱۹۹۹) ارائه گردید. همچنین برای بررسی میزان اضطراب جدایی و هراس از مدرسه از پرسشنامه زیر استفاده شد:

(ب) ابزار

پرسشنامه تشخیص اختلالات مرتبط با اضطراب کودکان: از خرده مقیاس های پرسشنامه تشخیص اختلالات مرتبط با اضطراب کودکان^۱ که توسط بيمهار (۱۹۹۹) به منظور ارزیابی علائم اختلالات اضطرابی این پرسشنامه شامل یک مقیاس اضطراب کلی و پنج زیر مقیاس (اضطراب تعمیم یافته، اضطراب جدایی، اضطراب جدایی، مدرسه هراسی و اختلال هراس / جسمانی شکل) است. نسخه اصلی این پرسشنامه دارای ۳۸ ماده بود که بيمهار و همکارانش (۱۹۹۹) سه ماده به زیر مقیاس اضطراب اجتماعی آن افزودند. بنابراین فرم کنونی این آزمون که بیشتر در پژوهش ها به کار می رود دارای ۴۱ عبارت است که از این تعداد ۸ ماده مربوط به زیر مقیاس اضطراب جدایی، و ۴ ماده مربوط به زیر مقیاس اختلال مدرسه هراسی است. نمره ۵ و بالاتر گویه های ۸ گانه ۳۱، ۲۹، ۲۵، ۲۰، ۱۶، ۱۳، ۴۸، نشان دهنده اضطراب جدایی در فرد می باشد. نمره ۳ و بالاتر گویه های ۴ گانه ۲، ۱۱، ۱۷، ۳۶ نشان دهنده اختلال مدرسه هراسی در فرد می باشد. ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش های داخلی برابر با ۰/۷۴ بود. شایان ذکر است که این پرسشنامه بر مبنای نمونه بالینی طراحی شده است. همسانی درونی آن در گروه بهنجار ۰/۹۵-۰/۹۱ و در گروه بالینی ۰/۹۴-۰/۸۶ به دست آمده است. پایایی آزمون- بازآزمون، روایی همزمان و حساسیت درمانی آن نیز رضایت بخش گزارش شده است (پالاهنگ، ۱۳۹۱). همچنین ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۷۱ بدست آمد.

ضرورت انجام این پژوهش میرهن می باشد. همچنین لازم است در درمان اختلالات مرتبط با مدرسه به انتخاب دانش آموزان پایه اول ابتدایی توجه کرد چرا که یکی از بیک های اصلی ابتلا به فویبای مدرسه می باشد (بلاگ ۲۰۱۸) که در پژوهش حاضر به این مهم نیز توجه شده است. بنابر آنچه گفته شد سؤال اصلی در پژوهش حاضر این است که آیا قصه گویی می تواند منجر به کاهش اضطراب جدایی و مدرسه هراسی در دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهر شیراز شود؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی است و با توجه به نحوه گردآوری داده ها، پژوهش نیمه آزمایشی در قالب طرح پیش آزمون- پس آزمون با گروه گواه می باشد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهر شیراز بودند. برای نمونه گیری در مرحله اول از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شد و پس از هماهنگی با چند مدرسه ابتدایی از آنان خواسته شد دانش آموزان پایه اول که دارای معیارهای مدرسه هراسی هستند جهت مشاوره بصورت رایگان معرفی شوند سپس از بین دانش آموزان معرفی شده، ۳۰ دانش آموزان پایه اول پس از بررسی مجدد ملاک های ورود، انتخاب شدند. معیارهای ورود به درمان، معیارهایی بودند، که توسط برگ و همکاران (۱۹۶۹) در خصوص مدرسه هراسی معرفی شده است. معیارها شامل: مشکلات شدید در ارتباط با حضور در مدرسه و محیط آموزشی، که اغلب منجر به غیبت طولانی مدت در مدرسه و محیط آموزشی شود. ناراحتی عاطفی شدید همراه با علائمی مانند ترس بیش از حد، خلق و خوی ناروا، شکایت از احساس بیماری بدون علت ارگانیک در مواجهه با موضوع رفتن به مدرسه. ۴-عدم وجود اختلالات مهم ضد اجتماعی مانند دزدی، دروغگویی، مخرب بودن و سوء رفتار کودکان مبتلا به روان پریشی، بیماری شدید جسمی و آسم فرار از مدرسه بود. فرمول برگ و همکاران (۱۹۶۹) توسط پژوهشگران مختلف از جمله، بیکر و ویلز (۱۹۷۹) و بلاگ و یول (۱۹۸۶) پذیرفته شده است. معیارهای خروج داشتن مشکلات جسمی، هیجانی و رفتاری، مصرف داروهای روان گردان وجود اختلالات مهم ضد اجتماعی، آسم و سابقه فرار از مدرسه بدون داشتن احساس ترس

¹. SCARED

ج) شیوه اجرا

نیاز به یادگیری، خواندن و نوشتن، نیاز به خداحافظی از مادر و دوری از محیط خانه، آشنایی با محیط های جدید. پس از جمع اوری اطلاعات، داده های بدست آمد از روش تحلیل کواریانس جهت تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شد.

یافته ها

یافته ها در پژوهش حاضر به بررسی فرضیه پژوهشی اثر بخشی قصه گویی بر مدرسه هراسی و اضطراب جدایی دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهر شیراز پرداخته شد. مشارکت کنندگان شامل ۳۰ دانش آموز پایه اول شامل ۲۰ دختر و ۱۰ پسر بود که میانگین سنی آنها در بازه ۷ سال بود؛ در هر گروه ترکیب شامل ۱۰ دختر و ۵ پسر بود. اطلاعات مربوط به تحلیل داده ها در دو بخشی توصیفی و استنباطی گزارش شده است. میانگین و انحراف استاندارد نمرات ۳۰ شرکت کننده که در دو گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند در جدول ۱ گزارش شده است.

شیوه اجرا به این صورت بود که قصه گویی طی، یک ماه، هر ماه دو روز و هر روز ۴۵ دقیقه و در کل به مدت ۱۰ جلسه به گروه آزمایش ارائه گردید. جلسه اول به برقراری ارتباط و جلب توجه کودکان پرداخته شد. برای قصه گویی از مجموع کتب پریخ و مجدلی (۱۳۸۸) استفاده شد. نویسندگان این کتب معتقدند محتوای کتابها برای درمان اضطراب و ترس دوران کودک مفید می باشد به همین جهت مورد حمایت بسیاری از نویسندگان و پژوهشگران قرار گرفته است (ساعتچی و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین با توجه به نقش داستانهای مصور از تصاویر و محتوای مثبت داستانهای مرتبط با مدرسه نیز استفاده شد. محتوای داستانها به آشنایی کودکان با ویژگی های مدرسه و محیط مدرسه منجر می شد. برخی از معیارها برای انتخاب داستان شامل این موارد بود: ویژگی های فیزیکی، وجود نظم انضباط همراه با قابلیت گواه، توجه به جنبه های روانی و احساس وجود امنیت در مدرسه، آشنایی با دوستان و وجود سرگرمی در مدرسه،

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمره متغیرهای پژوهش دو گروه در پیش آزمون و پس آزمون

متغیر	گروه	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
مدرسه هراسی (پیش آزمون)	گروه گواه	۱۳/۰۶	۱/۷۹	-۰/۲۷	-۰/۱۹
	گروه آزمایش	۱۳/۷۳	۲/۷۱	-۰/۳۲	۰/۲۸
اضطراب جدایی (پیش آزمون)	گروه گواه	۱۰/۴۶	۱/۵۷	۰/۲۵	-۰/۳۹
	گروه آزمایش	۹/۲۶	۱/۱۸	۰/۱۸	۰/۲۹
مدرسه هراسی (پس آزمون)	گروه گواه	۱۳/۵۳	۱/۳۱	-۰/۴۲	۰/۱۶
	گروه آزمایش	۱۰/۸۶	۱/۱۲	۰/۳۶	-۰/۳۳
اضطراب جدایی (پس آزمون)	گروه گواه	۹/۸۰	۱/۰۱	-۰/۲۳	۰/۲۱
	گروه آزمایش	۷/۲۰	۱/۶۱	۰/۵۱	-۰/۱۸
مدرسه هراسی (پیگیری)	گروه گواه	۱۳/۲۶	۱/۸۶	۰/۲۲	-۰/۲۷
	گروه آزمایش	۹/۹۶	۱/۰۷	۰/۴۱	-۰/۲۲
اضطراب جدایی (پیگیری)	گروه گواه	۱۱/۲۱	۲/۳۳	-۰/۳۹	-۰/۱۹
	گروه آزمایش	۹/۵۵	۱/۴۱	۰/۲۷	۰/۲۳

ندارد ($p=0/24$, $f=1/33$). اما در بین نمرات میانگین گروه آزمایش و گواه در مرحله پس آزمون و پیگیری تفاوت چشمگیری مشاهده می شود و این نمرات در پس آزمون گروه و پیگیری گروه آزمایش کاهش پیدا کرده است.

برای تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده و با در نظر گرفتن فرضیه های پژوهش، به منظور بررسی تفاوت بین میانگین های گروه گواه و آزمایش

همانطور که در جدول ۱ نشان داده شده است. بین نمرات میانگین در پیش آزمون دو گروه تفاوت چندانی مشاهده نمی شود و برای اطمینان از عدم وجود تفاوت بین میانگین دو گروه آزمون t-test نشان داد بین میانگین نمرات مدرسه هراسی گروه گواه و آزمایش، در مرحله پیش آزمون تفاوت معناداری وجود ندارد ($p=0/74$, $f=3/44$) همچنین آزمون t نشان داد بین گروه گواه و آزمایش در زمینه اضطراب جدایی تفاوت معناداری وجود

همچنین برای اطمینان از همگنی شیب رگرسیون در بین متغیرهای گروه گواه و گروه آزمایش به بررسی شیب‌های رگرسیون متغیرها پرداخته شد.

جدول ۲. بررسی شیب رگرسیون در گروه آزمایش و گواه

متغیر	منبع تغییرات	F	سطح معناداری
اضطراب جدایی	تعامل پیش‌آزمون * گروه	۳/۶۳	۰/۴۳
مدرسه هراسی		۵/۵۳	۰/۲۸

طبق آنچه در جدول (۲) گزارش شده است مقدار f برای هر دو متغیر وابسته پژوهش معنادار نمی باشد (اضطراب جدایی و مدرسه هراسی به ترتیب ۳/۶۳، ۵/۵۳). در نتیجه همگنی رگرسیون مورد تأیید می باشد. اکنون به دلیل رعایت پیش فرض های نرمال بودن و همگنی شیب رگرسیون می‌تواند تحلیل کواریانس چند متغیره را می‌توان برای فرضیه کلی پژوهش (اثر بخشی قصه گویی بر مدرسه هراسی و اضطراب جدایی) انجام داد.

در گروه آزمایش و گروه گواه از آزمون شاپیرو-ویلک بررسی شد و مورد تأیید قرار گرفت ($p < ۰/۰۵$). آزمون اثر پیلایی، آزمون لامبدای و یلکز، اثر هتلینگ و و ریشه روی برای بررسی اثر متغیر گروه بر متغیر وابسته (اضطراب جدایی و مدرسه هراسی) استفاده شد و معنی دار شدن آن نشان دهنده آن بود که مداخله (برنامه قصه گویی) توانسته حداقل بر یکی از متغیرهای وابسته اثر گذار باشد و آزمون انجام شد. نتایج در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل کواریانس چند متغیری روی میانگین دو گروه

آزمون	آماره	فرضیه df	درجه آزادی	F	سطح معنی داری	مجذور اتا
اثر پیلایی	۰/۹۸	۲	۲۷	۶۶۸/۸۲	۰/۰۰	۰/۴۳
اثر هتلینگ	۴۹/۵۴	۲	۲۷	۶۶۸/۸۲	۰/۰۰	۰/۴۳
بزرگترین ریشه روی	۴۹/۵۴	۲	۲۷	۶۶۸/۸۲	۰/۰۰۰	۰/۴۳
لامبدای ویلکز	۰/۴۹۶	۲	۲۷	۱۳/۷۰	۰/۰۰۰	۰/۴۳

وجود دارد در واقع تأیید این فرضیه به معنای اثر بخشی قصه درمانی بر اضطراب جدایی می‌باشد. اندازه اثر برای اضطراب جدایی در مرحله پیش آزمون ۰/۲۹ بدست آمد. همچنین تأثیر قصه گوی بر اضطراب جدایی همچنان در مرحله پیگیری مؤثر و معنادار بوده است و اندازه اثر ۰/۲۵ می باشد.

از روش تحلیل کواریانس استفاده شد. برای بررسی تساوی کواریانس در مرحله پیش آزمون از آزمون ام باکس استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد نمره های گروه گواه و گروه آزمایش با هم تفاوت معناداری نداشته و می‌توان تحلیل های بعدی را انجام داد.

قبل از انجام تحلیل کواریانس، لازم است پیش فرض هایی را در نظر گرفت. آزمون کلوموگروف اسمیرنوف جهت پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات اجرا شد و نتایج نشان دهنده نرمال بودن توزیع نمره های هر دو گروه بود. بنابراین پیش فرض نرمال بودن توزیع نمره ها در پیش آزمون در گروه آزمایش و گواه تأیید می‌شود. همچنین برای اطمینان از همگنی شیب رگرسیون در بین متغیرهای گروه گواه و گروه آزمایش به بررسی شیب های رگرسیون متغیرها پرداخته شد. طبق نتایج بدست آمده مقدار f ($f = ۳/۶۳$ ، $f = ۵/۵۳$) برای هر دو متغیر وابسته پژوهش معنادار نمی‌باشد و در نتیجه همگنی رگرسیون مورد تأیید می‌باشد.

از آزمون لوین به منظور پیش فرض همگنی واریانس ها استفاده شد و نشان داد این فرض در هر دو گروه برقرار است ($F = ۳/۴۴$ ، $df = ۲۸$ ، $p < ۰/۴۳$) ($p < ۰/۰۵$). با توجه به اینکه فرض صفر برای تساوی واریانس ها نمره های دو گروه آزمایش و گواه در همه متغیرها معنادار نیست بنابراین پیش فرض همگنی واریانس ها در دو گروه تأیید شد.

نتایج حاصل از جدول نشان می‌دهد حداقل یکی از متغیرهای وابسته بین گروه های گواه و آزمایش تفاوت معناداری وجود داشته است بنابراین فرضیه کلی پژوهش تأیید می‌شود اما برای اینکه بدانیم کدام این تفاوت مربوط به کدام متغیر است تحلیل کواریانس یکراهه انجام می‌دهیم. با توجه به نتایج نمایش داده شده در جدول ۴، با گواه پیش آزمون بین کودکان گروه آزمایش و گواه از لحاظ اضطراب جدایی تفاوت معنادار

جدول ۴. آزمون تحلیل کواریانس یکراهه برای بررسی اثر آموزش قصه گویی بر اضطراب جدایی

متغیر وابسته	اثر	مجموع مجذورات	F	میانگین مجموع مجذورات	Df	سطح معناداری	اندازه اثر
اضطراب جدایی (پیش آزمون)	پیش آزمون	۱۰/۸۰۰	۵/۵۳	۱۰/۸۰۰	۱	۰/۰۰	
	گروه	۱۰/۸۰۰	۵/۵۳	۱۰/۸۰۰	۲۸	۰/۰۰	۰/۲۹
	خطا	۵۴/۶۶۷	-	۱/۹۵	۲۸	۰/۰۰	
اضطراب جدایی (پیگیری)	پیگیری	۱۱/۲۱	۴/۷۸	۱۱/۲۱	۱	۰/۰۰	
	گروه	۱۱/۲۱	۴/۷۸	۱۱/۲۱	۲۸	۰/۰۰	۰/۲۵
	خطا	۴۷/۲۹	-	-	-	-	

جدول ۵. آزمون تحلیل کواریانس یکراهه برای بررسی اثر قصه گویی بر مدرسه هراسی

متغیر	اثر	مجموع مجذورات	F	میانگین مجموع مجذورات	Df	سطح معناداری	اندازه اثر
مدرسه هراسی (پیش آزمون)	پیش آزمون	۶۵/۶۹	۶/۳۸۹	۶۵/۶۹	۱	۰/۰۰	
	گروه	۱۷/۶۷۸	۲۴/۰۸	۱۷/۷۳۸	۱	۰/۰۰	۰/۱۹
	خطا	۰/۷۳۴	-	-	۲۷		
مدرسه هراسی (پیگیری)	پیگیری	۷۲/۵۱	۵/۷۹	۷۲/۵۱	۱	۰/۰۰	۰/۱۶
	گروه	۲۱/۱۲	۲۰/۸۱	-	۱	۰/۰۰	۰/۱۶
	خطا	۱/۴۴	-	-	۲۷		

به محیط افزایش داده، اثرات مضر استرس قریب الوقوع را کاهش دهد (سقاوت پور، ۲۰۱۹). قصه گویی می تواند نگرش کودک را نسبت به محیط و بطور خاص در پژوهش حاضر نسبت به محیط مدرسه کاهش دهد. معلمان به عنوان مؤثرترین افراد نقش اصلی را در این زمینه ایفا می کنند علاوه بر آن قصه گویی می تواند به کودک اجازه دهد اجازه می دهد تا واقعیت ذهنی و عینی را با هم ترکیب کنیم و در نتیجه کودک بهتر بتواند با جهان اطراف خود برخورد کند و با آن سازگار شود.

همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد قصه گویی می تواند منجر به کاهش هراس از مدرسه شود. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش های متعددی (شوایتزر و همکاران، ۲۰۱۴؛ الگار و همکاران، ۲۰۰۳؛ دووی و همکاران، ۲۰۲۱، هادیان نجف آبادی، ۲۰۲۱) همسو می باشد. نحوه عملکرد قصه گویی بر ترس کودکان مدرسه ای به این صورت است که این روش می تواند احساسات کودک را هدایت کند همچنین کودکان را در شرایطی قرار داد که بتواند با شرایطی که از آن ترس دارند روبرو شود همچنین می تواند به عنوان روشی برای انحراف از ترس کودک در حین درمان کاربرد داشته باشد و ترس از محیط جدید، غریبه ها و اقدامات ناشناخته را کاهش دهد. با توجه به اینکه داستانها با ارائه راه حل، به دنبال تغییر هستند (استور، ۲۰۱۹) می توان جهت تغییر و حل مسائل مختلف از جمله هراس از مدرسه

با توجه به نتایج نمایش داده شده در جدول با گواه پیش آزمون بین کودکان گروه آزمایش و گواه از لحاظ مدرسه هراسی تفاوت معنادار وجود دارد ($p < 0/01$) لذا فرضیه مورد تأیید می شود. در واقع تأیید این فرضیه به معنای اثربخشی قصه درمانی بر مدرسه هراسی است. اندازه اثر برای مدرسه هراسی ۰/۱۹ بدست آمد. همچنین تأثیر قصه گویی بر مدرسه هراسی در مرحله پیگیری مؤثر و معنادار بوده است و اندازه اثر ۰/۱۶ می باشد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور بررسی اثربخشی قصه گویی بر اضطراب جدایی و مدرسه هراسی انجام شد. یافته ها نشان داد قصه گویی می تواند سبب کاهش اضطراب جدایی و مدرسه هراسی شود. یافته های پژوهش حاضر نشان داد قصه گویی منجر به کاهش اضطراب جدایی دانش آموزان پایه اول می شود این نتایج با پژوهش های متعددی از جمله یاتی (۲۰۱۷)؛ شوایتزر و همکاران (۲۰۱۴)؛ فورلانگر و همکاران (۲۰۱۷)؛ سقاوت پور و همکاران (۲۰۱۹) همسو می باشد. قصه گویی می تواند کاهش اضطراب کودکان را به دنبال داشته باشد بالاخص در حوزه اضطراب جدایی این تأثیر گذاری بسیار برجسته است و علت تأثیر گذاری قصه گویی بر اضطراب و دلبستگی را می توان به این دلیل دانست که قصه گویی می تواند آشنایی کودک را نسبت

مورد استفاده قرار گیرد. در داستان‌ها و قصه‌ها، به واسطه ارائه دلایل و معنابخشی به حوادث، می‌توانند زمینه تغییر نگرش نسبت به مسائل مختلف را ایجاد کرده و بهتر بتوانند دنیای اطراف خود را درک نمایند. و بالاخص زمانی که که شخصیت‌های داستان مشکل مشابه خودشان را دارند، افراد با همدات‌پنداری می‌توانند تصمیم‌های جدیدی گرفته و بصورت آگاهانه تصمیم بگیرند و یا حداقل زمینه کشف و آشنایی بیشتر با یک موضوع را فراهم نمایند (جوهرت و همکاران، ۲۰۱۹). لذا ارائه داستان به کودک می‌تواند ابهامات مختلف را روشن نموده و وی برای رویارویی با موقعیت جدید مثل مدرسه آماده کند. از داستان‌گویی و استعاره‌ها، می‌تواند راهبردهایی را برای بیماران و خویشاوندانشان جهت مدیریت نگرانی‌های ارائه داد. بعد از ارائه این موارد افراد توانستند در زندگی روزمره احساس بهتری داشته باشند (گاول-میروچا، ۲۰۱۸). روانشناسان معتقدند به کمک قصه‌گویی می‌توان کودک را با اتفاقات و حوادث زندگی واقعی روبرو کرد (انگل و همکاران، ۱۹۹۹) و به دنبال آن کودک درک صحیح تری از شرایط خودش دارد و بحران‌های ایجاد شده برای قهرمان داستان و نحوه برخورد وی با آن بحران‌ها می‌تواند در مدیریت ترس‌های کودک مؤثر واقع شود (اسمیت، ۲۰۱۶). بنابراین کودک راحت‌تر می‌تواند احساساتش را بشناسد و با آن‌ها روبرو شود و زمینه تغییر و دگرگونی در مهارت‌های حل مسأله را در خود ایجاد نماید. وقتی کودک قصه‌ای را گوش می‌دهد خود را در نقش قهرمان داستان قرار داده و به سمت روبرو شدن با تعارض‌های خودش پیش می‌رود. کودک به کمک راه‌حل‌های مطرح شده توسط قهرمان داستان می‌تواند بر گذشته و ناکامی‌های خود غلبه کرده و بر آن‌ها فائق آید. در واقع قصه درمانی تمرینی برای ترمیم و بازسازی قصه زندگی تلقی می‌شود (هووارد، ۱۹۹۱). لازم است به این نکته توجه شود که ارتباط عمیق با یک اسطوره یا شخصیت افسانه‌ای که به دقت انتخاب شده است می‌تواند در درمان بیماران کمک کند و به عنوان راهی برای کار با اشخاصی که درمانشان دشوار است بکار گرفته شود. همدات‌پنداری کودک با شخصیت‌های درون داستان اثر درمانی دارد. هنردرمانگران معتقدند داستان، فضای امنی را ایجاد می‌کند که فرد بتواند به‌طور خلاقانه خود را در آن شرایط غرق نماید و به دلیل عدم مواجهه مستقیم، بهتر بتواند اضطراب خود را مدیریت کند (سیلورمن، ۲۰۰۴).

قصه‌گویی، روایت و استعاره در موقعیت‌های مختلف در مورد بیماران و همراهان‌شان می‌تواند مفید واقع شود. تحقیقات نشان داده اند قصه‌گویی را می‌توان به عنوان راهی برای کاهش ترس و نگرانی بیماران سرطانی و خانواده آنان بکار گرفت و از آن به عنوان بخشی از مداخلات توانبخشی استفاده کرد. داستان‌سرایی و قصه‌گویی می‌تواند با مدیریت نگرانی‌های مرتبط با سرطان ارتباط داشته باشد. پژوهشگران به متخصصان توصیه کرده اند از روش قصه‌گویی و هنردرمانی در عمل بالینی برای اهداف توانبخشی و برای پرداختن به مسائل ترس و نگرانی استفاده نمایند همچنین محققین معتقدند استمرار اثر بخشی در پیگیری درمان نشان دهنده اثر بخشی دائمی این روش می‌باشد (لاکور و لدر، ۲۰۱۶). پژوهش حاضر دارای محدودیت‌هایی بود؛ اولین محدودیت مربوط به نمونه مورد بررسی است با توجه به اینکه نمونه مورد بررسی دانش‌آموزان ابتدایی پایه اول بودند لازم است در تعمیم نتایج به سایر گروه‌ها احتیاط کرد. پیشنهاد می‌شود مشاوران و متخصصان از فنون قصه درمانی در روان‌درمانی کودکان استفاده نمایند. همچنین پیشنهاد می‌شود تکنیک‌های قصه درمانی را به والدین آموزش داد و به عنوان تکلیف خانگی در جهت حل مشکلات کودکان همچنین یادگیری مهارت‌های جدید استفاده کرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش فرم رضایت آگاهانه توسط والدین دانش‌آموزان پر شده به والدین توضیح داده شد اطلاعات فرزندان آن‌ها کاملاً محرمانه خواهد ماند.

حامی مالی: این پژوهش بدون حمایت مالی انجام شده است.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله حاصل جلسات مشاوره نویسنده مقاله می‌باشد و هیچ فردی در مرحله اجرا و یا نگارش مشارکتی نداشته است.

تضاد منافع: نویسنده همچنین اعلام می‌دارد که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از دانش‌آموزان والدینی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

تختی، معصومه؛ شفیع آبادی، عبدالله؛ کلانترهرمزی، آتوسا و فرخی، نورعلی (۱۳۹۹). اثربخشی برنامه مداخله‌ای تعامل‌والد - کودک مبتنی بر مربی‌گری هیجان بر علائم اختلال اضطراب جدایی کودکان. *مجله علوم روانشناختی*، ۱۹(۹۵)، ۱۴۳۷-۱۴۲۳.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.17357462.1399.19.95.5.1>

توکلی، بیتا؛ ابوالمعالی‌الحسینی، خدیجه و پورسیداقایی، زهرا سادات. (۱۴۰۲). تأثیر مداخله تلفیقی ذهنی‌سازی و بسته آموزشی ساخت یک پیوند پایدار بر رفتارهای دلبستگی و رضایت جنسی در همسران نایمن. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۲ (۱۲۸)، ۱۵۶۴-۱۵۴۵.

[doi:10.52547/JPS.22.128.1545](https://doi.org/10.52547/JPS.22.128.1545)

رودلف لیندا، تامسون پالز (۱۳۸۸) مشاوره با کودکان (ترجمه جواد ظهوریان) نشر رشد: تهران.

ساعتچی، محمود؛ کامکار، کامبیز و عسکریان، مهناز (۱۳۹۰). آزمون‌های روانشناختی. تهران: نشر ویرایش.

سیدی اندی، سیده معصومه؛ نجفی، محمود و رحیمیان‌بوگر، اسحق. (۱۴۰۰). مقایسه اثربخشی بازی درمانگری کودک محور و بازی درمانگری والدینی بر سطوح نظریه ذهن در کودکان دارای اختلال اضطراب جدایی. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۰ (۹۷)، ۷۶-۶۳.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.17357462.1400.20.97.7.4>

References

Angus, I., Levitt, H., & Hardtke, K. (1999). The narrative process coding system: Research application and implications for psychotherapy practices. *Journal of Clinical Psychology*, 55(10), 1255-1270. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)10974679\(199910\)55:10](https://doi.org/10.1002/(SICI)10974679(199910)55:10)

Anghel, A. G. (2016). School phobia. *International Journal of Social and Educational Innovation (IJSEIro)*, 93-100. <https://www.journals.aseiacademic.org/index.php/ijsei/article/view/95>

Baker, H., & Wills, U. (1979). School phobic children at work. *The British Journal of Psychiatry*, 135(6), 561-564. <https://doi.org/10.1192/bjp.135.6.561>

Baloyi, L. (2006). Teddy bear therapy: An application. *Child Abuse Research in South Africa*, 7(2), 17-25. <https://hdl.handle.net/10520/EJC24313>

Blagg, N. (2018). School phobia and its treatment. *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9780203701553>

Berg, I., Nichols, K., & Pritchard, C. (1969). School phobia: Its classification and relationship to dependency. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 10, 23-41. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1969.tb02074.x>

Birmaher, B., Axelson, D. A., Monk, K., Kalas, C., Clark, D. B., Ehmann, M., Bridge, J., Heo, J., & Brent, D. A. (2003). Fluvoxamine for the treatment of childhood anxiety disorders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(4), 415. <https://doi.org/10.1097/01.CHI.0000037049.04952.9F>

Birmaher, B., Brent, D. A., Chiappetta, L., Bridge, J., Monga, S., & Baugher, M. (1999). Psychometric properties of the screen for child anxiety related emotional disorders (SCARED): A replication study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1230-1236. <https://doi.org/10.1097/00004583-199910000-00011>

Bitsika, V., Sharpley, C., & Heyne, D. (2022). Risk for school refusal among autistic boys bullied at school: Investigating associations with social phobia and separation anxiety. *International Journal of Disability, Development and Education*, 69(1), 190-203. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2021.1969544>

Blagg, N. R. (1977). A detailed strategy for the rapid treatment of school phobias. <https://doi.org/10.1017/S2041348300015755>

Blagg, N. R. (1979). The behavioral treatment of school refusal, unpublished PhD thesis, Institute of Psychiatry, University of London. <http://doi.org/10.1136/bjism.32.2.111>

Blagg, N. (2018). *School Phobia and its Treatment* (1987). Routledge.

Blagg, N. R., & Yule, W. (1984). The behavioral treatment of school refusal: A comparative study. *Behaviour Research and Therapy*, 22, 119-127. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(84\)90100-1](https://doi.org/10.1016/0005-7967(84)90100-1)

Blagg, N. R., & Yule, W. (1987). A replication of Hersov's Study. In preparation. [http://doi.org/10.1016/0005-7967\(84\)90100-1](http://doi.org/10.1016/0005-7967(84)90100-1)

Dewi, M. M., Nurhaeni, N., & Hayati, H. (2021). The effect of storytelling on fear in school-age children during hospitalization. *La Pediatría Medica e Chirurgicala*, 43(s1). <https://doi.org/10.4081/pmc.2021.269>

- Bratton, S. C., Ray, D., Rhine, T., & Jones, L. (2005). The efficacy of play therapy via storytelling with children: A meta-analytic review of treatment outcomes. *Professional Psychology: Research & Practice, 36*, 376-390. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.4.376>
- Carroll, A. E., & Marrero, D. G. (2006). The role of significant others in adolescent diabetes: A qualitative study. *The Diabetes Educator, 32*(2), 243-252. <https://doi.org/10.1177/0145721706286893>
- Cahyaningrum, D. E., Handayani, A., & Rahmawati, D. (2024). Perkembangan Emosional Anak Usia Dini dalam Transisi ke Sekolah: Tinjauan Literatur tentang School Phobia. *Journal on Education, 6*(2), 11318-11326. <https://doi.org/10.31004/joe.v6i2.4927>
- Gonçalves, L. L., Voos, M. C., Almeida, M. H. M. D., & Caromano, F. A. (2017). Massage and storytelling reduce aggression and improve academic performance in children attending elementary school. *Occupational Therapy International, 20*(1), 3-13. <https://doi.org/10.1155/2017/5087145>
- Chow, C. H., Van Lieshout, R. J., Schmidt, L. A., Dobson, K. G., & Buckley, N. (2016). Systematic review: Audiovisual interventions for reducing preoperative anxiety in children undergoing elective surgery. *Journal of Pediatric Psychology, 41*(2), 182-203. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsv094>
- Cook, J. W., Taylor, L. A., & Silverman, P. (2014). The application of therapeutic storytelling techniques with preadolescent children: A clinical description with illustrative case study. *Cognitive & Behavioral Practice, 11*(2), 243-248. [https://doi.org/10.1016/S1077-7229\(04\)80035-X](https://doi.org/10.1016/S1077-7229(04)80035-X)
- Furlonger, B. F. (2016). "Narrative therapy and children with hearing impairment". *American Annals of the Deaf, 144*(4), 325-333.
- Gawel-Mirocha, A. (2018). Separation anxiety and school phobia: A diagnostic analysis and propositions of the therapeutic work. *Paideia, 6*(1), 41-51. <http://doi.org/10.33034/PAIDEIA.2018.6.1.41>
- Hameed, R. Y. (2020). Assessment of School Phobia among Elementary Students in Nineveh Governorate. *Mosul Journal of Nursing, 8*(2), 165-176. <http://doi:10.33899/mjn.2020.166982>
- Harmiardillah, S., Kusbiantoro, D., & Sholikhah, S. (2019, October). The Influence of Parenting and Birth Order in Correlation with School Phobia. In *Third International Conference on Sustainable Innovation 2019-Health Science and Nursing (IcoSIHSN 2019)* (pp. 139-143). Atlantis Press. <https://DOI:10.2991/icosihsn-19.2019.31>
- Howard, G. S. (1991). Culture tales: A narrative approach to thinking, cross-cultural psychology, and psychotherapy. *American Psychologist, 46*, 187-197. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.3.187>
- Jackson, S., & Henderson, K. (2017). Teaching children with attention deficit and hyperactivity disorder: Instructional strategies and practices. Available from: <https://www.ed.gov/rschstat/research/pubs/adhd/adhd-teaching.html>
- Joubert, M., Davis, L., & Metcalfe, J. (2019). Storytelling: The soul of science communication. *Journal of Science Communication, 18*(05). Edoi: <https://doi.org/10.22323/2.18050501>
- Karaman, O. (2022). An Experimental Study Related to School Adjustment of Children in the Preschool Period. *International Education Studies, 15*(2), 149-160.
- Kearney, C. A. (2003). Bridging the gap among professionals who address youths with school absenteeism: Overview and suggestions for consensus. *Professional Psychology: Research and Practice, 34*(1), 57. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.34.1.57>
- La Cour, K., Ledderer, L., & Hansen, H. P. (2016). Storytelling as part of cancer rehabilitation to support cancer patients and their relatives. *Journal of Psychosocial Oncology, 34*(6), 460-476. <https://doi.org/10.1080/07347332.2016.1217964>
- Lopes, R. T., Gonçalves, M. M., Fassnacht, D. B., Machado, P. P., & Sousa, I. (2014). Long-term effects of psychotherapy on moderate depression: A comparative study of narrative therapy and cognitive-behavioral therapy. *Journal of Affective Disorders, 167*, 64-73. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.05.042>
- Melanie, C. G. (2004). Storytelling in teaching. *American Psychological Society, 17*(4). <https://www.psychologicalscience.org/observer/>
- Narimani, M., Rajabpour, M., Ahmadi, A., Yaghoobi Zarghar, H., & Rostamoghli, Z. (2017). Prevalence and factors associated with drug abuse among high school students in Semnan. *Journal of School Psychology, 5*(4), 132-145. <https://doi:10.22098/jsp.2020.946>
- Palahang Hassan, Rabiei Mehdi, Khorram Del Kazem, Asghar Armor, Sajjadian Parinaz. Validity, reliability and factor structure of the 71-item version of the screening of emotional disorders related to

- child anxiety (SCARED-71). *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology (thought and behavior)* [Internet], 18(3), 202-210. [Persian] <https://sid.ir/paper/16540/fa>
- Patel, R. R. (2019). A Study of School Phobia of Upper Primary School students in context of gender. *International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages*, 7(6), 2321 – 2853, 49-53.
- Pelham, J., Arlett, C., & Groves, R. (2014). Stress, coping, and behavioral problems among rural and urban adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(5), 574-585. https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_
- Rudolph Linda, Thomson Pals. *Counseling with Children* (translated by Javad Zahorian). Rashad publishing house: Tehran. 2008. [Persian] <https://www.roshdpress.ir/product-1023>
- Saied, N., Nagger, E. Abo-Elmagd, M., & Ahmed, I. (2017). The Effect of play therapy and stories on children with attention deficit hyperactivity disorder. *Journal of Nursing Education and Practice*, 7(5), 104-119. At: <http://jnep.sciedupress.com>
- Takhti, M., Shafi' Abadi, A., Kalantar Hormozi, A., & Farrokhi, N. A. (2020). The effectiveness of the parent-child interaction intervention program based on emotion coaching on the symptoms of children's separation anxiety disorder. *Journal of Psychological Science*, 19(95), 1423-1437. URL: <http://psychologicalscience.ir/article-1-760-fa.html>
- Tavakkoli, B., Abolmaali Alhosseini, Kh., & Pour Seyyed Aghaei, Z. S. (2023). The effect of the integrated intervention of mentalization and educational package of building a lasting connection on attachment behaviors and sexual satisfaction among insecure spouses. *Journal of Psychological Science*, 22(128), 1545-1564. [Persian] <https://doi:10.52547/JPS.22.128.1545>
- Wyne, A., Darwish, S., Adenubi, J., Battata, S., & Khan, N. (2001). The prevalence and pattern of nursing caries in Saudi preschool children. *International Journal of Paediatric Dentistry*, 11(5), 361-364. <https://doi:10.1046/j.0960-7439.2001.00291.x>
- Zeini, M., Khaksar, E., & Balochi Anaraki, M. (2017). The Effectiveness of Art Therapy (Storytelling, Photography and Painting) Based on Cognitive-Behavioral Therapy on Nail Biting. *Journal of Child Mental Health*, 4(1), 129-138. [Persian] <http://childmentalhealth.ir/article-1-151-fa.html>